

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 31 maj 1945 kl. 12 m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckta motioner dels om utredning rörande statens medverkan till en lösning av industriens arbetarbostadsproblem, dels om en ingående undersökning beträffande landsbygdens bostadsstandard, dels ock angående åtgärder för likviderande av bostadsbristen vid vissa bruk i Värmlands m. fl. län.

I två likalydande motioner, väckta den ena under nr 4 i första kammaren av herrar *Rosander* och *Jonsson* och den andra under nr 5 i andra kammaren av herrar *Severin* i Gävle och *Persson* i Växjö, har hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning, huruvida och i vad mån man från statens sida kan och bör medverka till en lösning av industriens arbetarbostadsproblem.

Vidare har i två likalydande motioner, väckta den ena under nr 21 i första kammaren av herr *Jonsson m. fl.* och den andra under nr 50 i andra kammaren av herr *Severin* i Gävle *m. fl.* hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om företagande av en ingående undersökning, avseende landsbygdens bostadsstandard, samt att vid planläggningen av denna undersökning de i motionen anförda synpunkterna måtte beaktas.

Slutligen har i en inom andra kammaren väckt motion, nr 438, herr *Kempe m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning beträffande de åtgärder, som böra vidtagas för likviderande av bostadsbristen vid bruken, vid vilken utredning beaktas vad i denna motion anförts angående önskvärdheten av att bolagen förpliktas bidra till att de anställda arbetarna erhålla människovärdiga bostäder, samt att proposition med de förslag, till vilka utredningen kan föranleda, fortast möjligt avlämnas till riksdagen.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna II: 5, I: 21 och II: 438.

Motionerna I: 4 och I: 21 hava av första kammaren hänvisats till andra tillfälliga utskottet.

Andra kammaren har hänvisat motionerna II: 5, II: 50 och II: 438 till sitt andra tillfälliga utskott.

Första kammarens andra tillfälliga utskott har i sitt utlåtande nr 11 i anledning av motionerna I: 4 och I: 21 för egen del anfört följande:

»I förevarande motioner behandlas bostadsproblemet dels för industriorternas vidkommande, dels i vad avser den egentliga landsbygden.

Vad beträffar industriorterna framhålles i motionen nr 4, att verkställda undersökningar, bland annat genom industriens utredningsinstitutets försorg, giva vid handen att arbetarbostäderna å dessa orter i betydande omfattning icke motsvara moderna krav i fråga om utrymme, bekvämligheter samt utrustning i övrigt. En av de väsentligaste orsakerna till missförhållandena anges vara den upplåtelseform, som i stor utsträckning ännu tillämpas då industrierna tillhandahålla sina arbetare bostäder och som innebär att förmån av bostad ingår som del i lönen. Skyndsamma åtgärder anses vara av nöden för att lösa industriarbetarnas bostadsfråga, eventuellt genom medverkan från statens sida.

I motionen nr 21 framhålles, att bostadsstandarden regelmässigt är väsentligt lägre å landsbygden än i städerna samt att det är nödvändigt, därest landsbygden i förevarande hänseende skall komma i nivå med städerna, att synnerligen omfattande bostadsförbättringar komma till utförande på landsbygden. Det gäller enligt motionärerna att skapa ekonomiska förutsättningar för sådana förbättringsarbeten. Motionärerna anse det vara angeläget, att de betydande kapitalinvesteringar, som måste äga rum för höjande av landsbygdens bostadsstandard, företagas med största möjliga planmässighet. De föreslå därför en utredning i syfte att erhålla en ingående kännedom om förefintliga bristers omfattning, karaktär och fördelning.

Även för utskottet framstår det som ett samhällsintresse av största vikt, att de i motionerna påtalade missförhållandena med avseende å bostadsförsörjningen bliva i möjligaste mån avhjälpta. Visserligen hava såväl från det allmännas sida som från enskilt håll åtgärder i ej ringa omfattning redan vidtagits för att åstadkomma en mera tillfredsställande ordning på förevarande område. Men det torde vara nödvändigt, att dessa åtgärder intensifieras, därest berörda bostadsfrågor, såsom önskvärt är, skola erhålla en snabb lösning. En rationell bostadspolitik försvåras emellertid genom avsaknaden av en på nuvarande förhållanden baserad mera ingående bostadsstatistik. Denna brist torde särskilt göra sig gällande för landsbygdens del. Utskottet vill därför för sin del biträda det i motionen nr 21 framställda förslaget om företagande snarast möjligt av en ingående statistisk undersökning, som i detalj klarlägger landsbygdens bostadsförhållanden. Enligt utskottets uppfattning bör en sådan undersökning emellertid icke begränsas till den egentliga landsbygden utan utsträckas till att omfatta även industriens arbetarbostäder.

Av socialstyrelsens yttranden framgår, att styrelsen har för avsikt att till Kungl. Maj:t avgiva framställning med förslag om en allmän bostads- och hyresräkning under år 1945, avseende både landsbygd och stadssamhällen. I samband med den sålunda planerade bostads- och hyresräkningen torde lämpligen en undersökning av bostadsförhållandena å landsbygden och i industrisamhällena kunna verkställas. Utom en allmän inventering av bo-

stadsbeståndet böra härvid även företagas intensivundersökningar berörande ett representativt urval av bostäderna såväl i rena jordbruksområden som industrisamhällena. I det material, som framkommer vid de sålunda förordade undersökningarna, torde kunna erhållas en grund för bedömande, huruvida och i vilka former staten bör medverka till en lösning av de i motionerna berörda bostadsproblemen.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att första kammaren för sin del i anledning av ifrågavarande motioner måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att undersökning verkställas — eventuellt i samband med den planerade bostads- och hyresräkningen under år 1945 — i syfte att erhålla ingående kännedom om landsbygdens bostadsstandard och industriens arbetarbostadsförhållanden.»

Första kammaren har på därom av utskottets ordförande gjord hemställan visat utlåtandet åter till utskottet.

Andra kammarens andra tillfälliga utskott har i sitt utlåtande nr 7 i anledning av motionerna II: 5, II: 50 och II: 438 för egen del anført följande:

»Inkomna yttranden bestyrka, att bostadsförhållandena på landsbygden äro sådana, att en utredning är väl motiverad. Detta gäller såväl den rena jordbrukande delen av landsbygden som tätorterna med mer eller mindre starka industriella inslag samt övriga tätorter. En utredning synes därför böra omfatta icke endast industriorternas bostadsproblem utan hela landsbygdens, varigenom bostadssociala utredningens undersökningar beträffande bostadsförhållandena i städerna kunde bli på ett lyckligt sätt kompletterade.

Såsom i åtskilliga yttranden framhållas bör en allmän bostadsräkning anordnas i samband med planerad folkräkning vid nästkommande årsskifte. Det synes utskottet lämpligt att så sker. Därvid böra jämväl intensivundersökningar kunna göras icke blott i fråga om mera utpräglade jordbrukskommuner utan även i fråga om industriorter och andra tätorter. En dylik intensivundersökning liksom bostadsräkningen över huvud torde böra handhas av ordinarie utredningsorgan, i främsta rummet socialstyrelsen.

Beaktande torde därvid jämväl böra fästas vid förhållandena å sådana orter, där all mark äges eller disponeras av företag, däri de å orten bosatta arbetarna äro anställda. Detta gäller icke endast industriorter utan även storgods, där bostadsproblem i annan form än tidigare kunna väntas uppkomma sedan ståtllönesystemet upphört.

Emellertid kan ju en undersökning av bostadsförhållandena på landsbygden icke få bli ett självändamål. De framkomna resultaten böra sedermera läggas till grund för sådana åtgärder, som kunna anses lämpliga för avhjälpan av de brister, som vidlåda landsbygdens bostäder. Huruvida en sådan utredning bör omfatta hela landsbygden eller om för industriorternas vidkommande särskild utredning bör verkställas och för den övriga delen av landsbygden en annan, anser sig utskottet icke för närvarande kunna bedöma. I några yttranden har framhållits, att en utredning med fördel kan omfatta båda delarna, men detta synes vara en fråga, som det lämpligen bör överlåtas på Kungl. Maj:t att avgöra.

Vid utredningen böra givetvis redan verkställda eller pågående undersökningar utnyttjas och överhuvud laget utredningsarbetet samordnas, så att

onödigt dubbelarbete icke behöver förekomma. Utskottet vill härvid även omnämna den bostadsvaneundersökning, vartill jordbruksutskottet tillstyrkt av Kungl. Maj:t vid årets riksdag äskat anslag.

Den i motion nr 438 framförda frågan om åtgärder för att avhjälpa bostadsbristen vid bruken är enligt utskottets mening endast en detalj, om än en ingalunda oviktig sådan, i det stora problemet, varför bostadsförhållandena vid bruken synas böra upptagas i samband med en allmän undersökning av bostadsförhållandena på landsbygden.

Utskottet får alltså hemställa, att andra kammaren med anledning av motionerna nr 5 och 50 för sin del måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning av bostadsförhållandena på landsbygden och att Kungl. Maj:t för riksdagen framlägger de förslag vartill utredningen kan ge anledning, samt att därmed också motion nr 438 måtte anses besvarad.»

Andra kammaren har bifallit denna utskottets hemställan.

Sedan andra kammaren genom utdrag av kammarens protokoll den 17 maj 1945, nr 445, delgivit första kammaren detta sitt beslut, har sistnämnda kammare hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Utskottet. Vid förnyat övervägande i ärendet har utskottet ansett sig kunna förorda, att riksdagen gör framställning till Kungl. Maj:t i enlighet med vad andra kammarens andra tillfälliga utskott föreslagit. Utskottet får alltså hemställa,

att första kammaren måtte biträda andra kammarens ovan nämnda beslut.

Stockholm den 24 maj 1945.

På utskottets vägnar:

IVAR EKSTRÖMER.

Närvarande: herrar *Ekströmer, Heüman, Franzon, Nils Elowsson, Albert Andersson, Birger Andersson, Emil Petersson och Ramberg**.

* Ej närvarande vid justeringen av utlåtandet.